

Resen : Orhan F'EKER

AYLIK
SANAT
DERGİSİ

Dr. Celâl Arabacıoğlu — Metin Eloğlu — Avni Öztüre — Nevzat Üstün — A. Güler — Şahin Candır — Müfide Zehra Erkin — Özcan Kandemir — Tülin Ayda — Sadık Deniz — Rauf Aybey — Hasan Kavruk — Mustafa Asher — Oğuz Sami Sezen — Adalet Cimcoz — Fahrünnisa Hancıoğlu — Yusuf Ayhan — İbrahim Akdoğan — M. Atilla Maras — Halit Çellkođlu — Yüksel Yazıcı — Tunçer Onal — Etem Olgunil — Ömer Nida — Atif Özbilen — Güllevic, Nur Tüketken — Mustafa Plevneli — Jülide Atılmaz — Fatoş — M. Akif Tuncay — İtir Gürdemirel — Demir Özgen — N. Doğan Doğancıoğlu —

Sayı : 20
MAYIS 1969
125 Krş.

MUTLULUK ve SANATÇI

★

Dr. Celâl ARABACIOĞLU

II

Geçen sayıdaki yazımızda, mutluluk açısından sanatçıyı düşünmeden, eleştirmeden önce, mutluluk konusundaki düşüncelere kısaca da olsa değinmeyi faydalı bulmuştuk. Bu düşünceyle mutluluk düşüncü tarihini yeni çağlara kadar kısaca özetlemeye çalışmıştık.

Yeni çağa girerken, Francis Bacon'un mutlu olma konusunda yeri olan kişisel değerlere, bilgi'yi katıyor diyerek, yazımızı kesmiştik.

Ne var ki yeni çağ düşüncesinden söz ederken, birden Bacon'a kadar atlamak hata olur. Bu yüzden, nekadar konuyu daraltmak istesek te, daha önceki usta düşünönlere karşı nankörlük etmemek için, hiç olmazsa on üçüncü yüzyılın başına kadar inmemiz gerekiyor.

Francesco Petrarca (1304 - 1374), Floransalı sürgün edilmiş bir hukukçunun oğludur. Roma'da saray şairliği yapan bir papazdır. Orta çağ düşüncesiyle dünya zevkleri arasında bocalayan biridir aslında.

Özellikle orta yaşlarında mutluluk konusuna değinmiştir. (Mutluluk üzerine denemeler).

Hümanist bir görüşü vardır. (Yalnız yaşamak insanları sevmeye engel değildir. İnsan yalnız yaşarken de onlarla ilgilenip, onları sevebilir, onlarla birlik olabilir) diyor.

Yaşamının erdemini savunan, ve mutluluğu dinden başka yönlere de aramayı açıkça ileri sürebilen, düşünö bir İtalyan şairidir.

Dante Alighieri (30. V. 1265 - 14. 9. 1321) düşünö bir şairdir. Divina commedia'sı ile, değerini yalnız başına zamanımıza kadar sürdürmeye hak kazanır. Yaşantısına değin diğimizde, ömrünü pek mutlu bir şekilde geçirmediğini anlıyoruz. İster sevgi, ister sosyal başarılar yönünden olsun, gerçek bir gönül doyumuna eremediği ortadadır.

Dante, mutluluk yönünden şöyle diyor: (Tanrı insanlara iki yol göstermiştir. Birincisi dünyasal mutluluktur ki, erdem çerçevesinde yaşamaktan ibarettir. Ötekisi ise Allahı görmek demek olan sürekli mutluluktur. Tanrısal ışık olmadan, sadece erdemle kişi Tanrıya yükselmez. Bu iki mutluluğa ayrı yollardan ulaşmak gerekir. Bu mutluluklardan ilkinde, ahlak ve fikir erdemlerine uygun hareket etmek şartıyla, felsefenin gösterdiği yollardan gidilerek ulaşılır. İkincisine ise, kişinin akıl ve mantığını geride bırakan, manevî irşatlar (tinsel aydınlatmalar, yol göster-

meler) sayesinde ulaşılır.

Dante'nin Cennet'te ve Araf'ta duyduğu mutluluklar işte bu türden olan mutluluklardır.

Bu konuda Dante düşüncesini de bir geçiş kabul edebiliriz.

Görüyoruz ki, insan düşüncesi yavaş yavaş, tutsaklıktan kurtuluyor. Her ne kadar, hür bir düşünö sistemi henüz yoksa da, bir kıpırdanma, bir geçiş, apaçık belirliyor.

Leonardo da Vinci (15.4.1452 - 2.6.1519) Rönesansın yetiştirdiği çok yönlü bir bilgindir. Piero Dantonio'nun bu gayri-meşrú çocuğu, anatomiden, astronomiye kadar türlü bilim dallarıyla uğraşmıştır.

Da Vinci, mutluluğu, doğruluğu sağlanabilen, safsatalardan, hayallerden uzak, gerçeklik yüceliğine eren hazzarda buluyor. O'na göre mutluluk, bir metotla erişilebilen, hatta gerçekliği sağlanabilen bir gönül doyumudur.

Michel Angelo (1475 - 1564) ünlü bir İtalyan heykeltıraş, ressam ve mimarıdır. O, en mutlu anının, heykellerini yaptığı anlar olduğunu söyler. Yapıtlarını beğenemediği zaman, sone tarzında şiirler yazarmış. Platonik bir sanatçıydı ve yapıtlarıyla gönlünü doyurabildiğince mutluordu.

Konumuz açısından düşünönce, mutluluk düşüncesinin her an biraz daha göklerden indiğini, görüyoruz.

Artık, Marco Polo'nun yeni insana yeni dünyalar aradığı, Christophe Colomb'un yeni insana yeni yollar aradığı bir çağa gelinmiş bulunuyor.

Öte yandan güzel sanatların türlü dalında, insan oğlu gönlünü doyumaya çalışıyor.

Fakat hâlâ bu kolay olmuyordu. Saf gerçeği savunmak kolay değildir. İşte Giordano Bruno (1548 - 1600) bu yüzden, Roma'da önce hapsedildi, sonra da Campo di Flora isimli meydanda, diri diri yakıldı.

Özetlersek, Bruno iki türlü mutlu kişi düşünür : Birisi cahil kişidir, bilgisizliğinden dolayı mutludur. Çünkü bulduğuy-la yetinmekte, amacı ölküsü bulunmamaktadır. İkincisi ise bir ölkü uğruna koşan çabalayan kişidir. Bu ölküye erelmek için çabaladığı an, erdiği an ancak mutlanır. Çünkü belli bir amacı vardır. Yaşadığı anla birlikte, hem geçmiş, hem de geleceği yaşayabilmektedir.

Bu düşünöüne göre, demek oluyor ki, Bruno yanmaya giderken de, yanarken de mutluordu.

Desen : Metin ELOGLU

Düşsüz Yaşantı

Siz hiç şaşırılmıyacaksınız

Yani saat gibi

Yani düpedüz yaşantı

Örneğin rakı içmiyeceksiniz

Yani siz şaşırılmıyacaksınız hiç.

Başınız da ağrımasın biyol

Eskimesin güzelim urubanız

Seviye hani o zorlu yaşama

Yeten bir göz süzmenizdir

Yani siz yenilenmiyeceksiniz hiç.

Sırası mı sırası yok

Yok olmağı anmanın

Ardınızda ılıman eviniz -körolası-

Dişilikten yana ilgisi eşinizin

Yani siz ölmıyeceksiniz hiç.

Demek kasım da günlük güneşlik

Derken bir mıyavlama

Derken tak tak'ı leyleğın

Sonra gelincek tarlası, bahar rüzgârı

Yani siz yaşamıyacaksınız hiç.

Avni ÖZTÜRE

NEVZAT ÜSTÜN'le..

Foto : A. GÜLER

— Şiir olsun, öykü olsun, düşünüyü türü olsun öz bildirinizi yansıtabilmek yönünden, köken çabınızı nasıl yorumlayabilirsiniz?

— Düşünen insan'ın en belirgin özelliği "karşı koymaktır" zorunludur buna. Karşı koymak; bir gelişmedir, aşamadır. İnsan, gelişmek ve aşamalar yapmak zorundadır. Bunların dışına düşen insan, kendinin de dışına düşmüş olur.

Dogmatizm, insanı yetinmeye zorlar. Dinler ve burjuva düzeni insanın temel karşı koymalarını önlemeye çalışır. Yetinmeye iteler onu. Yetinmekse insanı boyun eğmeye götürür. Aile düzeni bir boyun eğmedir. Burjuva ekonomisi, bir boyun eğmedir. Köleşmektir.

Sürekli bir karşı koyma olanağı var mıdır?.. Karşı koymak soyut bir davranış değildir. Bir şeyler elde etmek için yapılır. Elde ettiklerimize ise, - hiç olmazsa belli bir süre için - karşı koyamayız. O, bizim istediğimizdir. Sürekli bir karşı koyma salt bu yüzden olanakların dışına düşer.

Söz konusu olan karşı koyma aşamalı bir karşı koymadır. Doğal bir durumdur bu, ve diyalektiğin kurallarına uygundur. Ne var ki, elde ettiklerimizle yetinmenin süresi ayrıca büyük bir önem taşır. Elde ettiklerimizle yetinmenin süresi : Elde ettiğimiz'in daha iyisinin ortaya çıkması ile sınırlıdır.

Edebiyat bir karşı koymadır. Var olmasının, önemli olmasının nedeni de budur. Karşı koymayan bir şiir ya da bir öykü ya da bir roman kendi yapısı ile çelmeye düşer. Ne denli ustalıkla kurulmuş olursa olsun, ölü doğmuş sayılır. Yahya Kemal, Nazım'dan daha az usta bir şair değildi. Edebiyat'ın ana kuralına, karşı koymaya ihanet ettiği için, yok oldu.

Çağının, gününün sorunlarını ele almayan, bunların dışına düşen, temel olarak insandan, insanın ana sorunlarından uzaklaşarak, insanın yüzeydeki duygularını; şaşkınlığını, meraklarını ele alan bir yazı türü, benim için hiç bir anlam taşımaz.

İnsan üç ana sorunla karşı karşıyadır :

Var olmak sorunu (ekonomik sorun), Üreme sorunu (cinsel sorun), geleceği hazırlama sorunu (unutulmamak, yararlı olma sorunu) insanın özgürlüğü, daha bir başka deyimle, özgürlüğümüz bunlarla vardır. Var olma özgürlüğü; cinsel özgürlük, geleceği hazırlama özgürlüğü.

Burjuva düzeni ve dinler, dogmatik ve çıkarıcı temellerinden ötürü, insanın temel özgürlüklerine karşıdır. Kısıtlayıcı bir nitelik taşırlar.

Benim; şiirlerimde, öykülerimde, gezi notlarım ve bütün öteki yazılarımda yukarıda adını ettiğim düşünler vardır. Geleceğe kalmak mı? Geleceğe kalacağım diye yazı yazılamaz. Karşı koyma ve eyleme geçme. Genç yazarlar için tek çıkar yolda bu.

Gelecek sayıda : Leylâ ERBİL

GİDENLER İÇİN SONE

Gittiler, su içmek kadar kolay ve sessiz
Ayuçlarında sıcaklığı bütün sevdiklerinin.
Sonsuz bahçesini yaşamağa kuytu ve serin
Gittiler.. uzak şarkılar gibi belli - belirsiz..

Korkusuna renkli bir düş sundular gecelerin,
Uykularda parıldayan yumuşak bir iz !
Gittiler anılarda hâlâ güldüğünden habersiz
Ve büyük boşluğundan, içimizde en derin!.

Rahatlığı örtündüler.. gözlerinde çarşaf gibi bir deniz
Gittiler mutlulukla, ulaşılmaz ülkesine rindlerin,
Gittiler.. dayanılmaz kokusuna o çığgın çiçeklerin!.

Bir acılı inançla tutuyoruz yakasını günlerin,
Bir saygıyla susuyoruz ardından gidenlerin.
Gittiler.. bu umutla biz de bir gün gideriz!..

Şahin CANDIR

IŞIL IŞIL

Işıl ışıl bir evren var içimde
Bir döşek var tümümüzü alacak!
Bir yastık var özgürlükte gömülü
Haşır - neşir çağımıza varacak

Müfide Zehra ERKİN

★

A Ş K

GENÇLİKTE VAR SANILAN
YAŞLILIKTA GEÇTİ DİYE YANILAN
AH... İLE VAH... İLE ANILAN
KUYRUKLU BİR YALAN.

Özcan KANDEMİR

PICASSO EFSANESİ

Tülin AYDA

"Doğa'ya bakarak çalışmam ben; doğa ile elele, ya da doğa'dan önce davranırım!" diyen Picasso'yu, her bakımdan, çağımız ressamı arasında apayrı bir yere yakıştırmak gerekir elbette.. Bitmez - tükenmez bir tartışma konusudur Picasso; kimi kez, bunu bile rek, isteyerek de sağlar. Çünkü, hiçbir kez, uğraşında belli saplantılara bel bağlamamıştır. Bir devinin, sanatçı yaradılışına saygının, özgürlüğün, yeniliğin, soylu aşamaların en güçlü kişilerinden biridir o...

Picasso, "analitik kübizm" den "sentetik kübizm" e geçmiş, giderek, en soyuta bile yönelmiştir. Bu davranışlar, "Picasso Serüveni" içinde ayrı ayrı incelenmeye, somutlamaya değer.. Çok ilginç olmakla beraber, sanatçı bu tutumunda kişiliği ile yapıtı arasındaki bağı hep düğümlemiş, iki yönlü serüvenini bir uçta bitirmiştir. Sonuç : hayatı ile sanatını apayrı ortamda sürdüren sanatçılara, onların yordakçlarına elverişli bir tartışma konusu...

Gerçi, genç kuşaklar üzerinde pek etkin olamamıştır Picasso; ama ne var ki, çağımızın yetkin eleştirmenlerince "yüce bir sanatçı" dır. Başka bir gerçek de şu ki, Picasso, 80 yaşına karşın hiç mi hiç kocamamış, her suskunluğunun peşinden dipdiri kişiliği unutulmaz yapıtlarla belirlemiştir. Garip, ama doğal bir şaşırtmacadır bu !

Hep biliyoruz, 1901 - 1904 yılları, sanatçının MAVİ dönemidir. Güngünden daha da bir yumuşaklığa, duygusallığa kayar Picasso. Ve PEMBE dönemi başlar. Bakarsınız, apansız, ZENCİ'lere eğilivermiştir... Yepyeni biçimlerde anlamlandırdığı öz ise çok kişiyi afallatır, DELİ diyenler bile çıkar.. Bu değişimlerle ilgili olarak, sanatçı, Les Lettres

Sadık Deniz

39

ölüler Finlandiyada öpülür gömülürken

ölyüken dayanamadı öpüşlere
dirildi Paula elektrik vazoda
akımdan oluşan zambak

söyler misin öldüren balım
neden saklamadın öpüşlerinden
çağ yorgunluğundan yapılmış sandukama

bilmem dilersem mi dirilmeyi
çok öpülmekten öldüm

ben nasıl dilemem dirilmeyi
hiç öpülmeden öldüm

ya ben
varlığına dirim boyu baş koyduğum kadını
sevdayı beş vakit kaldığım seccadem

ya ben
öpülmeden gömüldüm

Pablo Picasso

Françaises dergisinde yayımlanan bir konuşmasında şöyle diyor : "Nedir bir sanatçı? Ressamsa, yalnızca gözleri; müzikçiye yalnızca kulakları; ozansa, yüreğinin her bölümünde bir ilham perisi; örneğin boksörse, salt kasları olan bir budala mı? Yoo, her kez, siyasal bir kişidir sanatçı!"

Ve şunları da eklemek gerektiğini duyuyor : "Tüm varlığıyla, çağdaş, toplumsal olaylara tepki göstermek zorunluğunu duyan, ama mutlu ama mutsuz, acıklı, düşündürücü olgular kar-

sısında, hep bilinçli olması boynunun borcudur.. Resim dediğimiz şey, salt duvarları süslemek için yapılmaz ! Resim, düşmanlarımıza karşı hem saldırı, hem de savunma araçlarımızdan biridir!"

DÜŞMAN'ı da şöyle sıralıyor : Bencilik, bağnazlık, sömürü, insana saygısızlık, vb.

Sözü şuraya bağhyalım : Picasso'nun yaşantısı bitecek türden değildir; çünkü bir bakıma, gerçeğe elele bir EFSANE'dir o...

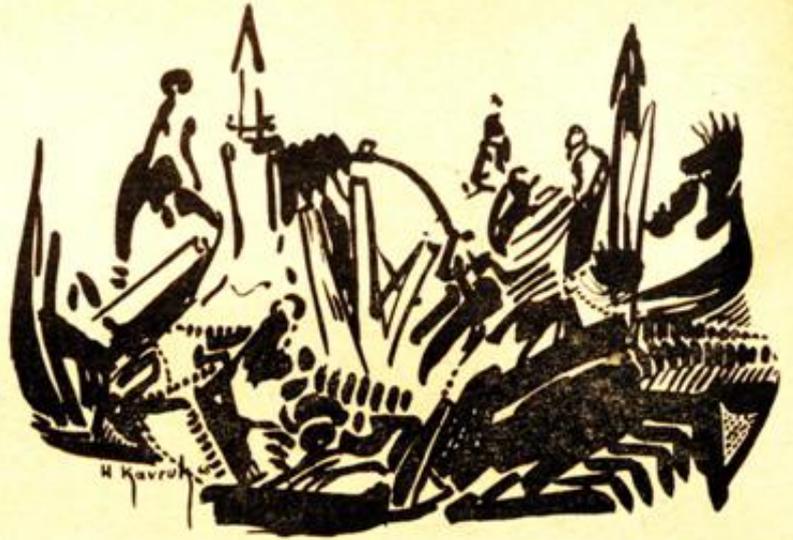
BU GÜLÜŞ

Bu gülüş nerden düştü pencereme
Bu gülüş birden
Işıktı renkti çağlayıp dökülen
Bu gülüş nerden düştü pencereme
Hiç beklemiyorken

Şaşırma bahar mı kış bahçelerinde
Kırları eriten
Duru bir su gibi ferah aydınlık
Herşey değişiverdi bir anda
Bu gülüşten

Sevimli bir rüzgâr eser sen gülerken
Güzel gelir bütün çiçeklerden
Bir sır belki bir düşün belki bir şarkı
Sıyrıldı gün bulutlardan gecedin
Mutluluk taşıyor bahçemden

Rauf AYBEY

Desen : Hasan KAVRUK

Jacques Villon

★

Çeviri : Hasan KAVRUK

Jacques Villon'u düşününce insan, Saint Francis Assisi ile olan benzerliğini şaşarak gözlemler. Kızkançlıklardan ve ambisyonlardan öte, egzibisyonist bir çağda sakın bir hayat sürüşü, yaşamının türlü güçlükleri içinde bükülmez bir isteme yolunu buluşu, onu bir bakıma Assisi'li büyük ermişe benzetmiştir.

Villon, başarıya, hayatının çok ileri bir döneminde ulaşabildi. Ancak 60 yaşındayken, çağın genç ressamlarınca ustalığı, yüceliği benimsendi. Resim sanatındaki etkinliği de işte bu döneme raslar.

1875 yılında, Euré'nin Damirelle kasabasında doğan sanatçı, Rouen'deki liseyi bitirdikten sonra, ilkten, bir noter olan babasının etkisiyle, hukuk uğraşım seçti. Ama bir süre sonra asıl yolunun RESİM olduğunu sezerek, 1894'de Paris'e yerleşti ve Güzel Sanatlar Akademisi'nde Cormon'la çalışmaya başladı. Ne ki, buradaki "akademik" yöntem sanatçıyı doyumuyordu. Ama, öğrendikleri, sanat hayatının her döneminde, öz ilkeler bakımından, yardımcı olmuştu. O dönemde, Toulouse-Lautrec, Forain, Steinlen gibi ustalar, insancıl izlenimlere kesinlikle gönül bağlamış gurub'u yansıtıyorlardı. Villon da kendini onlara yakın bularak, aile hayatının

gülünç yanlarını konu edinmeye başladı. Bu karikatürlerini basan Paris dergileri, günün birinde Villon'un, çağının sanatında büyük rol oynayabileceğini herhalde düşünmemişlerdir !

Önceleri, Fauvisme'in renk coşkuları büyüledi Villon'u. Daha sonra da Cubisme'e yöneldi. 1908'de ise bu yöntemin öncüleri arasındaydı artık.. Leger, Metzinger, Gleizes, Kupka, La Fresnaye ve Delaunay gibi sanatçılarla birleşerek "Section d'Or" - Altın Kesim - gurubunu kurdular. Puteaux'daki atelyelerinde Villon'un kız ve iki erkek kardeşi de çalışıyordu. Bunlardan Raymond Duchamp, I. Dünya Savaşı'nda, ardından iyi bir heykeltıraş ünü bırakarak, ölmüştür. Öbür kardeşi Marcel Duchamp ise, Surréalisme'in kurucularındandır. Kızkardeşi Susan Duchamp da iyi bir ressam olarak belirdi ve "cubist" lerden Crotti'yle evlendi.

J. Villon uzun süre kendi ülkesinde pek tanınmamış olmasına karşın, Amerikan koleksiyoncularınca önemi sezilmiş, sanatında geçirdiği aşamalar ilgiyle izlenmiş ve yapıtları bu kişilerce toplanmaya başlanmıştır.

Sanatçının genel olarak yapmak istediği şeyler, amacı şöyle nitelenebilir : Vil-

lon, "cubisme" e, öbür usta arkadaşlarının tersledikleri Empresyonist devinimi katan kişidir. Cubisme, özünde, devinimsizliği ve kesin bir durukluğu savunan bir sanat türüydü oysa.. Ereği de bu yöntemin somut örneklerini vermektir. Villon ise, sanatta canlılığa, devinime tutkundu. Birkaç yapıtı sayılmazsa, cubist sanatçıların zıddına, ressam, gölgelere, koyu ve "nötr" renk tonlarına yanaşmamıştır. Bu bakımdan, Picasso ve Braque'dan çok, Dufy'ye yaklaşıktır. Doğayı hiç yadsımamış bir sanatçıdır Villon. Savaş sonrası yıllarında, doğaya daha da yönelen ressam, genellikle "Manzara" lar yapmaya koyuldu.

Ünsüzken, "maddi" bakımdan çok sıkıntı çeken Villon, bir ara, geçimini sağlayabilmek için, eski ustaların ve çağdaş ünlülerin yapıtlarını tabaklar üzerine işlemiştir! Üstün bir "maharet" isteyen bu işlere bakarak, kendisi için, çağımızın en güçlü "hâkkâk" larından biriydi de diyebiliriz... Şu da var ki, günümüzdeki kimi ünlü ressamlar gibi, seramik, heykel, vb. sanat türlerini hiç denememiştir Villon.

Yapıtlarının tümü, bugün, dünyanın en gözde müzelerinde ve özel biriktiricilerde bulunmaktadır.

MUSTAFA ASLIER'le konuştuk...

Atif ÖZBİLEN

— Sizi sanata iten nedenler? Ana hatlarıyla yaşam öykünüz?

Resim sanatına bilinçli olarak Balıkesir Öğretmen Okulunda iken yöneldim. Şimdi Güzel Sanatlar Akademisinde Öğretim Üyesi olan Sayın Kenan Özbek Bursa Süleyman Çelebi Ortaokulunda resim öğretmenimdir. Resim yapmanın beğenilen bir uğraşı olduğu inancını o aşladı. Ancak fen derslerinde çok kuvvetli ve sınıflarını daima en iyi derece ile geçen bir öğrenciydim. Eğer Balıkesir'de Merhum Sırrı Özbay gibi bir ressam öğretmen ile Maahir Gürsel gibi bir heykeltıraş öğretmene rastlamasaydım herhalde ya fizikçi ya da matematikçi olurum. Yüksek öğrenim için Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünün Resim Bölümüne girerken ne yapmak istediğime karar vermiş durumdaydım. Hem en ilk sınıfta, hence resmin en arınmış elemanları saydığım, grafik elemanlarla çalışmaya başladım. Öğretmenlerinden Sayın Şinasi Barutçu, Sayın Ressam Malik Aksel ve Sayın Ressam Refik Epikman tuttuğum yolda çalışmama yardımcı oldular. Esasen bölümün atmosferi sanat çalışmaları için çok uygundu. Bütün öğretim üyeleri sanata kendini adayacakları el üstünde tutmağa hazır gibiydiler.

Gazi Eğitim Enstitüsünü bitirdikten sonra bakanlığın açtığı bir imtihanı kazanarak Almanya'ya Grafik Sanatlar öğrenimine gittim. Münih, Stuttgart Grafik Akademileri ve Grafi Yüksek Okullarında öğrenime devam ettim ve diploma aldım. Orta Avrupadaki başlıca sanat müzelerini gezdim. Stuttgart'ta özel atelyelerde çalıştım. Almanya ve Avusturyada özel sergiler açtım. Beş yıl süren böyle bir yurtdışı çalışma devresinden sonra Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okuluna öğretim üyesi olarak atandım. Bugün orada öğretim üyesi ve Grafik Bölümü başkanını olarak çalışıyorum.

— Genel anlamda plastik sanat anlayışınız?

Önce resimlerimde kullandığım resim elemanları ile plastik bir bütünlük yaratmak istiyordum. Bu bütünlüğün yeni, bana özgü olması şart. Ayrıca ebedi olduğunu veya ebedi ola-

cağını sezdiğim plastik değerlerle beraber aynı kalitedeki düşünsel değerleri de resimimde anlatmak istiyordum. Kişinin, insanların belirleyebildiği her çeşit ebedi değerlerle az veya çok bir ilişkisi vardır. Akıl, duyu ve sezgi bilinçlerini geliştirdiği oranda bu değerlere yaklaşır. Yeni değerleri sezer ve aydınlığa çıkarabilir. İşte bu aydınlığa çıkarma olayında sanatın dili yardımcıdır. Benim dilim resimdir. Ben de onun imkânlarını zorluyorum, bulabildiğim plastik ve anlatım değerlerini, en arınmış bir biçimde ortaya

ma, düşünme ve sezme kudretinin bütünüyle insanlara ve onların yarattığı değerlere yaklaştırmak ve bu yaklaşmanın ürünü en katkısız şekliyle verebilmelidir. Bu şekilde yaratılacak değerler, sanatçı da bir insan olduğuna göre, toplumun da bir ürünüdür. Bu ürün gerçekten ebedi olacak bir kalitede ise bu kalitenin ilk bilincine varacak insan sanatçının kendisidir. Toplumun diğer bireyleri bu kaliteyi çok geç farkedebilirler. Bu sebeple sanatı topluma mal etmek gerekçesi ile bir takım koşullar ileri sürmek sanatçıyı ön yar-

dan faydalanamıyoruz. İkinci bu gibi okullara aldığımız öğretmen sanatçıları sadece öğretmen olmağa zorlayan bilinçsiz bir tutum var. Nitekim bu tutuma uygun düşüğü için ün yapmış kaliteli sanatçıları bir sözleşme ile bu okullarda görevlendirme imkânını kapamışız. Tutum bu olunca, okul içinde sanatçılara büyük özel atelyeler vermek ihtiyacı da duyulmamıştır. Yüksek öğrenim derecesinde sanat öğrenmeğe gelen bir öğrenci için öğretmen önce büyük bir sanatçıdır, sonra öğretmendir. Böyle olmalıdır. Bu açıdan okullarımız oldukça iyi durumdadır. Ükenin sayılı sanatçıları bu okulların kadrolarındadır. Ancak yeni sanatçıları kadroya alacak yol kapanmıştır. Ayrıca yukarıda belirttiğim gibi gerçekten sanatçı olan öğretmenlerin sanat yapma imkânları dardır. Okullarımızın en büyük eksiklerinden birisi de, aslında sanatçı olmayan fakat sanat öğretmen veya bu konularda yetki sahibi kimselerle kadroların şişmiş bulunmasıdır. Böyle bir kadro ile gerek sanat gerekse sanat eğitimi açısından yeni davranışları yerleştirmek zorlaşmaktadır. Gene de, bir çok benzeri Avrupa okullarına oranla, özellikle Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu ile Güzel Sanatlar Akademisinin sanat öğretimi bakımından iyi bir kalite gösterdikleri meydana gelir. Ancak yukarıda saydığım eksikler giderilse, bu iki kurumumuz uluslararası en iyi kaliteyi gösterebilirler.

— Naiv sanat üzerine düşünceleriniz? Sanatçı ile de ustalık geleneğinden geçmeli midir? Ya da belirli akademik bilgiler dışında çalışanların özgün bir başarıya ulaşmaları tesadüf midir?

Naiv sanat diye ayrı bir sanat basamağı kabul etmiyorum. Naiv kelimesi bir eserdeki anlatım ihtenliğini belirtmek için kullanılırsa yerindedir. Esas olan sanatçının getirdiği ve kişisel damgasını taşıyan değerlerdir. Bu değerler zamana dayanabiliyorsa o eser sanat eseridir. Ashında bütün büyük eserler naivdir bir bakıma. Hangi büyük sanatçı ustasından öğrendiğini aynen yapmıştır? Usta - çıkar geleneği bir

Sonu 13. sayfada

Kuvvetin Kolu

(Metal Gravür)

koymağa çalışıyorum. Anlatım değeri dediğim şey kişiye en yakın ve dolayısıyla en yeniye ortaya koyacak olan değerdir. Birçok plastik imkânlar ve değerler bilindiği halde onlarla yeni bir anlatım yapamıyorsanız plastik değerlere kişisel bir şey katamazsınız. Anlatımın kalitesi onun ebedi olma ölçüsüdür.

— Resmin halkın yararına bir ortam bulabilmesi için, ne gibi davranışları gerekli biliyorsunuz?

Sanata en çok gerekli şey hürriyettir. Sonra ona saygı ve onu takdir gelir. Resim sanatı kendi imkânlarıyla, insan açısından ebedi değerler yaratın ve anlatan bir sanattır. Bu kalitede bir yaratma olayında sanatçı hiçbir şekilde kendisini dıştan gelen isteklere adanmaz. O kendi kişisel duy-

gularla karşı karşıya bırakır. Sanatçı henüz var olmayan bir şeyi biçim verecektir. Henüz var olmayan bir şey hakkında sanatçının çabasından başka yön gösterici bir ön fikir kabul edemiyorum. Sanatçıya tam bir hürriyet tanınan, sanata saygı duyulan ve sanat eserinin değeri verilen bir memlekette sanatın en iyi gelişeceğine ve dolayısıyla toplumun kaliteli sanat eserleri doğuran bir ortam haline geleceğine inanıyorum. Kalitesiz eserle topluma yarar sağlanamaz.

— Ülkemizde, resim eğitimi amacıyla kurulan okulların görevlerini gereğince yaptıkları konusunda mısınız? Değilsen niçin?

İlk eksiklik bu gibi okulların az olmasıdır. Bu sebeple okullar, öğreticiler ve öğrenciler arasındaki geliştirici yarışma-

FRANZ KAFKA'dan

FELICE'e MEKTUPLAR

★

Çeviren : Adalet CİMCOZ

Zavallı, zavallı sevgilim ! duyarsızca, gelişigüzel yazdığım şu berbat romanı okumaya zorlamasan kendini. Korkunç yanı görünüşün değişmesinde; yük arabının üstüneyken (Görsen ne çabuk yazıyorum! Mürekkep lekeleri nasıl da uçuyor!) rahatım, kırbaçın şaklaması sevinc veriyor ve ben çok büyük görüyorum kendimi, ama düşdü mü aşağı (önceden kestirilemez, karşı konamaz, susulamaz) dünle bugün olduğu gibi, zavallı omuzlarımın taşıyamıyacağı bir ağırlık oluyor; herşeyden vazgeçip hemen oracıkta gömütümü kazmak geliyor içimden. Gömülmek için daha güzel, tam bir umutsuzluğa yaraşık yer olamaz insanın kendi romanından başka. Dünden beri giderek solmağa yüz tutmuş iki kişi, sekizinci katın komşu balkonlarında, gecenin üçünde çene çalıyorlar. (*) Ne dersin, sokaktan "gülle güle" diye seslenip büsbütün bıraksam mı onları? Yere yığılırlardı balkonlarında, ölü suratlarıyla demir parmaklıklardan baka kahrırlardı birbirlerine. Nasıl olsa yapmam bunu, gözdağı veriyorum Sevgilim. Şayet - hayır şayet yok, gene saçmalamağa başlayacağım anlaşılın.

Bugün öğleden sonra uyumağa yeltendim, pek başaramadım, bitişik odada - unutmuştum - önümüzdeki pazar günü kızkardeşimin düğünü için 6 - 700 çağırı yazılıyordu; yakında eniştem olacak adam almıştı bu işi ele, başka sevimli özellikleri yanında, severek kullandığı sesiyle öylesine bağırdı ki, yan odada uyumağa çabalayanın boğazına bir testere dayanmıştı sanırsın. Yüksek sesle konuşmalar engelliyor uykuyu; korkuyla sığırdım hep, uykunun yeniden i-çi-ne düşmek için. Oysa uyurum diye güzel bir gezintiyi boşlamıştım. Ama yeterince uyumuştum, kötü yazmamın nedenini yükliyemem buna.

Annenle baban ne dediler benim için? Sevgilim, her sözcüğü, yüzlerinin aldığı her biçimi bütün ayrıntılarıyla bilmek istiyorum. Bak sen, demek bunca zamandır gizledin benden? Hakkımda

(*) Amerika romanına bak.

Kafka, Felice Bauer'le (1917)

1887 yılında Oberschlesya'da doğmuş bir Yahudi kızdır. Kafka 1912 yılında, arkadaşı Max Brod'un babasının evinde tanıştığı bu kıza iki kez nişanlamp ayrılmıştır. - Felice, yaşamı olduğu gibi alan, esenli, becerikli, sevinçli; güzel giyinmekten hoşlanan bir kızdı. Sanat ve edebiyat anlayışı zamanın burjuva beğenisine uygundu. Kafka'nın sanat çalışmalarıyla, onun yaptıkları ile pek ilgilenmiyordu anlaşılın.

Felice Bauer önceleri Odeon plak şirketinde sekreterlik yapmış, sonra Carl Lindström adlı Parlograf - Diktofon firmasında çalışmıştır.

İkinci nişanın kesin olarak bozulmasından onsekiz ay sonra, çok varlıklı Berlin'li bir iş adamıyla evlenen Felice'in biri kız biri oğlan iki çocuğu olmuştur. Kafka'nın bunu bildiğini, Brod'a yazdığı mektuplardan anlıyoruz. Felice, 1951 yılında kocası ve çocuklarıyla İsviçre'ye, 1936 yılında da Amerika'ya göç etmiştir. 15. 10. 1960 yılında Amerika'da ölen Felice, mektupların ölümünden sonra yayınlanmasını oğlundan istemiştir.

Bu mektuplardan ilginç olanları dergimizde yayınlamağa çalışacağız.

bir şeyler söylenmiş olmasını bilmek, sevinçli ya da kederli, yakınlığını duyurur bana, bu duygu öylesine güçlü, yakınlığından uzak kalmağa zorlanmış benim için öylesine aranan bir şey ki, hazdan eriyor baka kahyorum bu salkılara uzun süre, okumadan, düşünmeden, başka hiç bir şey duymadan, seni duyarak yalnızca. Tepeden tırnağa yanımdayım o zaman, babanla anan da konuşuyor benimle, senin fişkırdığın kan grubuna ben de katılmış oluyorum. Daha güçlü bir yakınlık yoktur belki, dahası, belki yarıp geçmek olabilir.

"Hoş görünüşlü" bulduğun çocuk doktoruyla da anlaşmaya varamadık seninle Felice. Duracağım bir süre bu konuda, aslında Frankfurt hikâyesinin küçük bir karşılığı bu iş - istemeden olsa bile - bana yönelmiş bir soru. Yanıtlamalıyım. Sevgilim, ben kıskanç, yalnızca kıskanç olsaydım, anlattıklarından sonra daha da kıskanırdım seni. Kendini ondan korumak için gerçeğe uymayan sözler söylemek zorunda kaldığın bu Çocuk doktoru böylesine önemli biri olsaydı, o zaman... Görüyor musun sevgilim, bunlar kıskanç birinin düşüncüleri işte, benim değil, yakışıyorsa da bana. Benim düşünüm şu yolu çizer: Sen o doktorla tatlı tatlı konuştun, hoş bir akşam geçirdin, bir yaklaşma aradı o, hiç değilse, bir sabah bir yerde buluşmanın sınırını geçmeyecek bir yaklaşma, bu ne sana ne de annene uygun görünemilirdi; kabul etmemiş olman bütün kapıları kapattı anlaşılın, ya da öyle görünüyor, benim suçum burda işte, anlattığına dayanarak söylüyorum Felice. Bu suç tam bana öz bir suç. Peki, bu suçu nasıl taşıyorum? Onurla mı, ya da boyun eğerek mi? Yoksa başka suçları yüklenmeğe hazırlanarak mı? Hayır, aslında yakınıyorum, sızlanıyorum, oysa şunu istemeliydim: doktor gel, çıksın size, yılbaşı gecesinin "hoş insanı" olsun gene, sevinçli görünsün, sevinçle karşılansın. Kimim ki ben? Nasıl yeltenirim ona karşı çıkmağa? Bir gölgeyim, seni sonsuz seven, ama ışığa kavuşamayan. Ayıp bana! - Bu esintiye ters çevirmenin sırası geldi şimdi. Kıskançlıktan yer bitirirdim ken-

YAĞMUR

Sevi limanında bir akşam üstü
O masmavi denizime karşı
Yosun kayasına bıraktım
Güzelliğini güneylim.

Garip bir akşam sındi yüreğime
Sevi yağmurlarına dek ıslak
Ellerim sende kilitli benim
Gözlerim sana tutsak
Güneylim.

Rüzgârında unuttum ben kendimi
Saçlarımdan esen dağbaşında,
Bir başka yitirdim nefesimi
Senin yanbaşında
Güneylim.

Yosun kayasında seni bekledim
Islak akşamlarda sabahlara dek
Gecelere hiç esir düşmedim.
Gözlerimde böylesine bekleyiş
Dudaklarımda böylesine özleyiş
Görmedim hiç güneylim .

Sana yakın ellerim, sevi dolu
Sevi limanında bir yabancı değilim
İlk sabahki rüzgârıyla gel
Dağbaşından,
Güneylim ben senin esiririm.

Halit ÇELİKOĞLU

dimi, yukardaki isteklerimin olduğunu bilseydim. Ona söylediğin yalan senden değil benim ağızımdan söylenmişti, sesinde bile benim sesimin tınlaması olduğuna inanıyorum nerdeyse. — Demin söylediklerimle şimdi söylediklerim bağdaşabilir mi? (Gene sana yönelmiş bir soru oldu karşılığım) Bir kasırga bu. Bundan mı çekilip alınacağım? İnanamam.

Doğabiliminde öğrenmiştim, bütün kötülükler Tıptan gelirmiş; önemli değil ister gözdoktoru, ister dişdoktoru, isterse çocuk doktoru söz konusu olsun. Ahk kalem! Çekinmiyor saçmalıklar yazmaktan, iyi şeyler yazsa ya, söz gelişi: "Ah Sevgilim" dese, sonra gene "Ah Sevgilim" dese, başka şey demese.

Hakkında düşündüklerim, yazdıklarımın daha akılcıdır. Dün gece uzun süre uyuyamadım, istemedim de, iki saat uyanık yattım, durmadan gizli şeyler konuştuk seninle. Belli bir konu ya da bir salık değildi, konuşmanın gizli biçimindeydi, kendin vermenin ve yakınlığın duyusuydu.

Franz

Arkin içinde bir yarış vardı sanki değirmene doğru, kendine özgü homurtusuyla akıp gidiyordu bulanık bir su. Arkin yanı sıra kavaklar diziliydi. Sonra, söğütler vardı. Erik ağaçları vardı. Değirmenin arkasındaki ekili tarla yeşermeğe yüz tutmuştu. Arada bir kelebekler uçuşuyor, kuşların yaygarası yüksek kayaları yalayarak geçen ırmağın uğultusuna karışıyordu. Herideki dağlara bulutlar sarılmıştı. Bir serin rüzgâr esiyordu, tepelerden aşağılara doğru. Ve değirmenin yamacından ırmağın yanısıra uzayıp giden toprak bir yol görünüyordu. Dar, biçimsiz, taşlı bir yol. Bir karaltı vardı uzakta, yolun görüş bitimindeki dönemeçte. Bir adam geliyordu değirmene doğru.

İhtiyar değirmenci, deirmenin kapısı önüne oturmuş, tütün sarıyordu. Duman duman bakışları yaklaşan adamdaydı.

Gelen, uzun boylu, inadına zayıf bir adamdı. Dudaklarından sarkan bıyıkları vardı. Kasketini de yana eğmişti. Değirmenin önüne gelince omuzundaki torbayı indirdi. Ellinin tersiyle alındaki terleri silerken :

— Selâminaleyküm, Kadir emmi, dedi.
— Aleykümselâm Selim efendi, hoş geldin !

— Hoş bulduk, eyi misin ?
— İyi diyek, eyi olak. Dünya halli iste...
Torbayı işaret ederek sordu :
— Nedir o, buğday mı ?
— Buğday. Gerisi de yok. Yol açıldı, bilyon mu bilmem. Mühendis beye yalvar-yakar, çalışmaya başladık. Kaç gündür geleliyorum. Un derseni çoktan bittirdi. Sabah akşam bulgur pilavı oldu ağızımız katığımız...
Bir süre susuştular. Sonra değirmenci, nerden aklına estiyse, apansız sordu :

— Selim efendi, bacım ne oldu ?
— Bilmem!.

Bacısından söz etmek istemiyordu. Değirmencinin cevap beklediğini görünce, yerden bir taş aldı, evirip çevirdi taşı elinde.

— Akarca'lı onu bırakıp getmiş. Nereye gittiği bellisiz. Olmaz olaydı bacılığı.

Bize de geleliyo...

— Eyi dayadın be Selim!

— Nasıl dayanmazsın Kadir emmi. İki tane çocuk. Ana yaşlı. Kim bakar ? Kaçmışsa kaçmış. Aklı nerdeydi, kaçmasaydı. Ben bakarım amma yüzü yok, geleliyo... Ben de gidip getirmeye yedireliyorum.

Sıkıntılı bir susuştan sonra yerinden kalktı.

— Vaktim yok Kadir emmi. Bunu köye çıkarıp yola gidecem. Bu gün akşama haftalıkları verecekler de.. Önümüz ramazan. Yarın da kasabaya inecem. Evde şeker yok, gaz yok...

Torbayı sırtladı ve değirmenden içeri girdi.

Vakit hayli ilerlemişti. Gökyüzü bulutlanmış, hava kararmıştı. Yağmur kokuyordu ortalık. Selim torbayı yine sırtladı.

— Sağol Kadir emmi. Eyvallah!
— Uğur ola Selim efendi. Amma kor-karım yağmur seni yakalar.
— Sanmam. O vakte kadar ben köye varırım.

Sonra havaya bir daha baktı. Kuşku kuşku yürüdü gitti.

Yol, kayaların arasına doğru dikildikçe ırmağın sesi de kayboluyordu. Yağmur hafiften serpmeye başlamıştı. Bulutlar iyice doluydu. Herideki sırtı aşıya, köy görünenecekti. Yağmur ise hızını artırmağa niyetliydi. Geriye de dönemezdi. Epey yol almıştı. Akşama haftalığını alacaktı, yetismeliydi.

Sırtı astığında köy göründü. "U" islanacak hamur olacak" diye düşündü. Şimdi evde coluk - coenk beklesiyordu. Bir var-saydı eve; karısı bir çörek yapardı, oturur sıcak yerlerdi. Selim'in evlerinde çöreğin dumanları tüttü. On yıl olmuştu evleneli. Sekiz yaşında bir oğlu, dört yaşında

Sonu 13. sayıfada

BİR KADEHTE İKİMİZ

Biz şimdi
İki ayrı şehirde
Başka başka meyhanelerde buluşuyoruz
Hiçliğimizin şerefine kaldırıyoruz kadehlerimizi
Ve insanca yaşamının bitiminde
Dolup dolup boşalıyoruz.

Tunçer ÖNAL

ADANMIŞ TOPRAKLAR ÜSTÜNDE — Efraim KİŞON - Öyküler - Türkçeleştiren : Adalet CİMCOZ - VARLIK YAYINLARI / 1969. İstanbul.

Avrupalı bir musevi Efraim Kışon, Macaristan'da doğmuş, şimdi öz ülkesinde, İsrail'de yaşıyor. Yergici, eleştirici ağır basan bu yazarın oyun'ları da ilginç. Bizde ilk kez adı duyuluyor galiba..

Şöyle başlıyor söze Kışon : "Alışmadığınız, belki de yüreklice yazılmış bir denemeye girdiğimi göreceksiniz bu kitapta: İsrail'i, siyonizm'e kaçmadan anlatacağım. "Ne ki, bu tutumunu, salt İsrail'i sevimli göstermek amacıyla yeğlediğini de belirtmeden edemiyor :

Kendi toplumunu alabildiğine yeren yazar, öncelikle bir "özgürlük ortamı" nı kanıtlar görünüyorsa da, yapıtının biti-

ginin kurucusu, geliştiricisi sayın Yaşar Nabi NAYIR da, yapıtının bu yeni gömlek değiş-tirmesi üzerine şunları demek gereğini duymuş :

"VARLIK için bir kaygısı olmasın kimsenin. Otuz altıncı yılını sürdüren Varlık, hiç değilse, sahibi yaşadıkça ve iradesine sahip oldukça yaşayacaktır. Varlık 1933'de ilk çıktığında, gene bu boyda, 15 günlük bir dergiydi. Sonra 1939'dan 1944'e kadar gene küçük boyda çıktı. 1944'den 1946'ya kadar küçük boyda aylık, 1946'dan sonra 1955 sonuna kadar büyük boyda aylık, o tarihten buyana da gene 15 günlük çıkmıştı. Şimdi tekrar aylığa dönüyor. Daha güçlü çıkmak ve ayda gene aynı sayfa sayısı yazı vermek şartıyla."

VARLIK, gerçekten, yazınımızda önemli etkinlikleri olan

GEÇEN

AY

BİZE

GELEN

YAYINLAR

TÜRK DİLİ — Sayı 211 - nisan 1969, 100 krş. Atatürk Bulvarı 221 Kavaklıdere / ANKARA.

EFLATUN — Sayı 4 - 2 lira. P. K. 451 Beyoğlu.

E C E — Sayı 25 - 28 (mart 1969) 100 krş. Alparslan Mah. Göztepe Sk. 5 - Hamamönü / ANKARA.

İŞ ve HUKUK — Sayı 39 - nisan 1969, 2,5 lira. Yeşilsaray İşhanı No: 309 Kadıköy / İSTANBUL.

ÇAĞDAŞ TÜRKİYE — Sayı 3 - mart 1969, 125 krş. Hüdavendigar Cad. Dervişler Sk. 9 Sirkeci.

TGHD BÜLTENİ — Sayı 15 nisan 1969. Aşyan Cad. 4. Bebek / İSTANBUL.

GENÇ İSTİDATLAR KÜLTÜR KULÜBÜ BÜLTENİ — Sayı 6 - nisan 1969 Namikkemal Cad. 6 / 501 Aksaray / İSTANBUL.

ANKARA SANAT — Sayı 36 - nisan 1969, 250 Krş. P.K. 168 Kızılay / ANKARA.

FERMAN — Düzce'de yayınlanan haftalık siyasal gazete. Milyona yakın trajlarıyla, okuyucularına hemen hiçbir şey veremiyen İstanbul'un dev kuruluşlu günlük gazeteleri yanında Ferman, cüce sayılır. Ufak boyutta 4 sayfa ama, siyasal yazılar dışında edebiyata, sanata, fikire geniş yer veriyor.

ÖZLEM — Sayı 9 - 15 nisan 1969, 100 krş. P. K. 29 Ordu.

ÇAĞDAŞ TÜRKİYE — Sayı 4 - nisan 1969, 125 krş.

İŞİK — Sayı 12 - nisan / mayıs 1969, 100 krş. Nazilli Lisesi.

Etem OLGUNİL

PAMUK İŞÇİLERİ B. TRAVEN - Türkçesi : A. Cimcoz / BİLGİ YAYINEVİ / 1968.

Traven'in 1926 yılında yazdığı ilk yapıtı, bizde yine Adalet Cimcoz'un çevirisiyle 1957 yılında yayınlandığında, gereğince ilgi toplayamamıştı. Oysa, yaşamını öyküleyen çoğu ünlü yazarlardan, diyelim, bir Panait Istrati'den, bir Hemingway'den çok daha öteleydi bu deli - dolu, ama tepeden tırnağa sanatçı kişinin tanıtıkları, anlattıkları...

Traven'in kimliği bir gizli uzun süre. Soranlara da : "Herhangi bir işçi olsaydım, böylesine ilgilenir miydiniz hiç? Eh, ben de bir işçiyim işte, bir kafa işçisi! Ötesini n'eyliyeceksiniz? Yapıtlarım beni yeterince anlatır.." deyip savuştu ruyordu.

Yazar, şimdileri 86 yaşında. Danzig'den göç etmiş bir Alman alfesinin, San Francisco'da, 1882 yılında doğmuş, İngiliz uyruklu oğlu.

"Pamuk İşçileri" nde de, yazarın o boşverici, tüm ezinçleri olağan sayan, ama yine de doğrunun, iyinin, güzelin nerede olduğunu belirleyen bir anlatım ustalığını tadıyoruz. Başkaldırıyor Traven öykülerinde; salt değinmekle, kurcalamakla, giderek hoşgörüle yansıtıyor toplum düzenindeki çirkeflikleri.. Yani, bildiri kokmayan bir olumlu, etkin bildirisi var Travenin; başarısının en önemli özelliği de bu olsa gerek. "Pamuk İşçileri", şu kitap furçasında seçme zorluğu çeken okuyucular için, öncele-necek bir yapıt...

KİTAPLAR

DERGİLER

minde edindiğiniz izlenim şu oluyor : Kökü övgüde olan bir yergi gösterisi.. Yani, kulağını çektiği haşarı çocuğunu, az sonra bağına basıp pırpışlayan bir ana ! Yergi yöntemi bakımından da, "eskice"; çağımızda en etkin örneklerini vermiş bu tür'ün epey ardında kalıyor. Nedeni de, az önce değindiğimiz "hem nalına, hem mihına" kaygısı olsa gerek... Yine de, Adalet Cimcoz'un başarılı çevirisi, dilimizin özelliklerine, anlatım gücüne yalıtılmış özgün tutumu ADANMIŞ TOPRAKLAR ÜSTÜNDE'yi sevmemize yetiyor.

VARLIK — Nisan, 1963 - Ankara Cad. 40. - İstanbul.

Derginin kapağında çok ilginç bir sayı var : 739. Öte ülkeler blyana, Türkiye için şaşırtıcı bir başarı, beceriklilik bu. Der-

bir dergidir tâ 1933'den buyana.. Bugün adı anılır sanatçılardan VARLIK'a uğramamış yok gibidir. Çoğu ozanlarımız, öykücülerimiz denemecilerimiz orda ad yapmış, ün salmışlardır. Ne ki, VARLIK'ın, çağdaş gidışatça yazınımıza pek "açık-kapı" bıraktığı da söylenemez. Soyut bir "ATATÜRKÇÜ" lükten öteleyememiştir genel tutumunu. Belli bir dönemden sonra, toplumcu sanatçıları ya gücendirmiş, ya da onları yeren kimi yazılara sayfalarını açmıştır. Ancak, son yıllarda, usunu başına devşirmiştir VARLIK ! O yöntemden kaçınmaması, zaten, kendi kuyusunu kazmaktı ya... Şimdi, CEP DERGİSİ adıyla yayınladığı ek'i de kapsıyarak bambaşka bir döneme giriyor. Olgun ve dolgun... Varlık'ımız nice yıllara !

Geçen ay izlediğimiz sergiler

Desen : Mustafa Plevneli

Geçtiğimiz ay GALERİ 'de, Ferit Edgü'nün grafik sergisinden sonra, Rasin Arsebük resimlerini sergiledi.

Mustafa Asher'le Mustafa Plevneli, Taksim Galerisinin salonlarını paylaştılar. Özellikle ağaç gravürlerinde o denli başarılıydı ki Asher, bugün Türkiye'de "ksilografi uzmanı" olarak o'nu gösterebiliyoruz. Sergisini hayranlıkla izledikten sonra uzun uzun konuştuk sanatçıyla. Bu konuşmamızı öteki sütunlarımızda okuyacaksınız.

Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Öğretim Üyelerinden Mustafa Plevneli, 1960'dan bu yana Devlet Resim Sergilerine ve çeşitli grup sergilere katılmış, Yurt içinde ve dışında ödülleri ve mansiyonları kazanmış. Plevneli'nin bu ilk kişisel sergisinde, hemen belirtelim ki, mozaikten öte geniş bir düzey üzerinde seyirciyi biraz sıkı sıkıya tutan bir "kalabalık" havasını vermekte yapıtları. Hiç şüphesiz, duvar dekorasyonlarıyla fazla uğraşısı, tablolarında bu etkiyi göstermektedir. Eğer sanatçı, kendi esprileri içinde yapıtlarını sadeleştirme yönüne giderse, başarısının daha büyük olacağı kanısındayız.

Yine Taksim Galerisinde geçen ay, ilginç bir sergi daha izledik. Jülide Atılmaz, yapıtlarını sergiledi. Bu kez siyah - beyaz çalışmıştı Bayan Jülide ve önceki renkli çalışmalarına karşı çok başarılıydı.

İzlediğimiz sergilerde, şüphesiz sanatçılarla konuşuyoruz. Bu konuşmalarımız gerçekten ilginç oluyor. Tümünü de sizlere zamanında aktarmak mümkün olamıyor. "Jülide Atılmaz ve Günseli Arû ile konuştuklarımızı sizlere önümüzdeki sa-

yımızda duyurmağa çalışacağız" diyelim öyleyse...

Günseli Arû'nun heykel sergisi Türk - Alman Kültür Merkezi Galerisindeydi. Bayan Günseli'nin ciddi ve ağırbaşlı çalışmalarının ürünü, gerçekten sanatseverleri doyurdu : Az fakat olgun...

"Beyoğlu Şehir Galerisinde artık sözü edilebilecek sergiler açılmıyor" diye düşünürken Remzi Köklü'nün Çağdaş İlk Türk Porselen Sergisiyle karşılaştık.

Sanatçı kendi kendini yetiştirmiş. Akademiden çıkmamış. Bu yüzden o da, Ali Demir gibi, savaşmak zorunda kalmış. Başarmış da. Bugün yurt içinde ve de yurt dışında sesini duyurabiliyor. Ne var ki, o da, ilgiden ve destekten yoksun. Bizdeki ortam böyle bir ortam. Böyle gelmiş, böyle gidecek...

Ali Demir ise, 14. sergisini yine Beyoğlu'nda, kaldırımında açtı. Yine başarılıydı. 50'ye yakın tablo satmıştı. Güveni yerindeydi, yüzü de gülüyordu.

Bu yılki Devlet Resim Sergisine de kabul edilen Ali Demir, mayıs'da Ankara'da Kızılay'da 15'inci, temmuz'da İstanbul'da Ayasofya önünde 16'ncı kişisel sergisini açacak.

Bayan ozanlarımızdan Türkân Ateş, "Bütün Yenilgilere Alkış Tutulsun" adını verdiği şiir kitabı üzerine, 19 nisan günü Ankara'da Türk İş Galerisinde "Desenli Şiir Sergisi" ni açtı. Desenleri Hüsnü Züher yapmıştı.

Ressam arkadaşımız Hasan Kavruk'un Maçka İlkokulundaki öğrencilerinin açtıkları başarılı resim sergilerinden nasıl uzun uzun sözettikse; bu kez, "Özel İlke Anaokulu" kurucusu ve müdürü ressam Samiye Umul'un minik öğrencilerinin, 23 nisan günü Yapı Endüstri Merkezi Galerisinde açtıkları resim sergilerinden de o denli sözetmemiz gerekirdi. Bunu sonra yapacağız; birgün Hasan Kavruk ile birlikte gideceğiz yavruları ve uğraşlarını yakından izleyeceğiz.

Bir desenle bu sayımızın kapağını süsleyen Ressam Orhan Peker'in sergisi, şu anda dergimiz baskıda iken (29 nisan salı) Galeri 'de açıldı. Sergi, 14 mayıs'a kadar sürecek.

Metin Eloğlu arkadaşımız ise, bu kez sergisini 12 mayıs'ta İzmit'te Kocaeli Bankası Galerisinde açacak. Niyetlenip de bir türlü gidemediğimiz burnumuzun ucundaki İzmit'e, bu güzel bahar gününde bir uzanacağız biz de..

Desen : Jülide Atılmaz

ŞAVK

Yalanın dikâlası
Aşkın dama dediği

Bizi mutluluktan ötelediği
Yalan mı yalan

Yarın, belki de daha erken
Gözgöze bakışırken

Yalan işte
Hepten ayartıldığımız

Şu dağın ardındaki umuda
Tam omuz veririken

Tüm sevilerin kokuştuğu
Elbette yalan

Canhavliyle
Dipdiri yekindığımızda

Yalanın daniskası
İğdiş edildiği sevilerin

Kutsal bir boğuşta
Adım adım o utku

Tepeden tırnağa yalan
Sevi için dedikleri

Çileden çıkmışların
Hele bir üstüne var da gör

Bölüşülen günü donatmak
Ancak elelelikte var.

GUILLEVIC'den

Nur TÜRETKEN

Oğuz Sami SEZEN

bir kızı vardı. Oğlan sabah erken kalkar, Duruca'nın beş kilometre ötesindeki Nal-kesen köyüne, okula giderdi. Bir de okuma-yı seviyordu ki, deme gitsin. Bazan sorar-dı :

— Okuyup da ne olacın oğlum ?
— Hâkim!

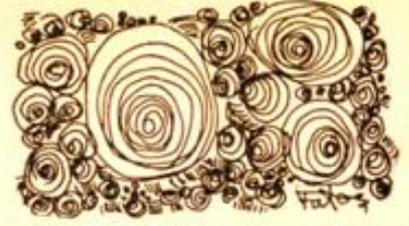
Hâkimi de nerden öğrenmişti.. Akıllı bir oğlandı. Yaşına göre de ayrı bir inceliği vardı. Bir an Selim, çocuğunun hâkim ol-duğunu, bir duruşmanın yapıldığını düşün-dü. Suçlu, davacı, jandarmalar... Ve müba-şirin korkunç sesi uzun koridorlarda uza-yıp gitti...

*

Yağmur sicim gibi yağıyordu. Yol da bit-mez olmuştu. Birden omuzundaki torbayı

indirdi. Ceketini çıkardı, torbaya bir güzel sardı. Rüzgârla birlikte yüzüne vuran yağ-murdan başını saklar gibi yana eğip, tek-rar sırtladı. Birkaç adım atmıştı ki, nasıl olduysa torba sırtından kayıp düştü. Düşer-ken de, ağzı açıldı, unlar yerlere serpildi ve sulara karışıp taşların arasından akıp git-ti. Selim hemen torbayı doğrultmağa ça-balarken, karşığı kayalara gözahıcı bir ışık vurdu. Ardından, düşen yıldırımın korkunç patlaması duyuldu. Sarsıntıdan Selim bir yana, torba bir yana savruldu. Kaya par-çaları gürültü ile yardan aşağıya yuvarla-nırken torbaya bir gözattı. Torbada birşey kalmamıştı artık.

Selim, büyük şehirdeki asfalt caddeleri, otomobilleri, uğultulu kalabalığı görür gibi oldu. Sonra mahkeme koridorları, mübaşi-rin korkunç sesi uzadı uzadı...

Desen : FATOS

ESKİ LİMAN ADAMLARI

Evren dışı kaçmalarda mosmor
Kız düşlerinde akşamüstü...
Eski liman adamları sarhoş.. turuncu
Bayraksızlar sürüsü.

Başboş uğursuz kentler, sarı dakika
Orkideler, taş gülüşlü mermerlerle
Bir yaşam süslenir maun tabutlarda
Nice haklar, sıkılmış yumruklarda
Nice suçlar.. kaybolmuş gözleri ölümün
Sancaklardan ve korsan göklerinden,
Bir kandır fışkırır pis Giyotinlerde
Ve ünlü kelleler içre sallanır darağacları.

Ah çıldırılmış örümcekler, göller karanlığı
Bir şey.. mutsuz adamlarla gelen
Bir şey.. yitmiş elmas, mavi cansıkıntısı
Ki engin sularda mahkûm
Eski Liman Adamlarından..

Mehmet Akif TUNCAV

Mustafa Aslıer'le Konuştuk..

7. sayfadan

ölçü olamaz. Yazının başında belirttiğim gibi sanatçı daha önce yaratılmış değerlere yak-laşmağa, onların bilincine var-mağa çalışır. Bu faydalıdır. Bu açıdan bakınca bir sanatçının bir değil bir sürü ustası ola-bilir. Daha önce yapılmış bü-tün eserler...

Akademiler çeşitli imkânla-rıyla genç sanatçıya soylu de-ğerleri çabuk bulabileceği bir ortam hazırlarlar. Bu yönden büyük yardımları olur. Bu ko-laylıktan faydalanmadan da, uzun sürse bile, özgün bir sa-nat başarısına ulaşmak olağandır.

— Evrensel bir düzeyde ad yapabilmek için, ille de yerel devinim noktasından davran-mak gerekli mi sizce ?

Sanatçının iç dünyasının dış dünya ile ilişkileri kendi yakın çevresinde başlar. Ayrıca sa-natçı çevresindeki bütün mad-dî ve manevî kuvvetlerin etki-sindedir. İç dünyamızın geliş-mesinde ilişki kurabildiğimiz ve etkisinde kaldığımız dış dünyanın büyük payı vardır. Tibet'te yaşayanla İstanbul'da yaşayan iki sanatçının iç dün-

yaları aynı oluşumu göster-mez. Böyle olunca eserde sa-natçının kişiliği yanında çev-re etkilerinin belirmesi gereklidir. Ancak sanatçı için ye-rel devinim noktasından hare-ket etmek diye bir koşul kona-maz. Yerel izler sanatçının ki-şiliği yolu ile esere geçerler ve bu tabii bir sonuçtur.

— Yeni tasarılarınız ?

Yeni malzeme ile yeni boyut-lar içinde araştırmalarım de-vam edeceğim. Önümüzdeki sergi mevsiminde Orta Avru-pa Ülkelerinde özel sergiler açmak istiyorum.

PIYALE
GONULTAŞ

**HÜZÜN
ÇIKMAZI**

— Şiirler —

4 Lira

GÜNEY YAYINLARI : 1

AK GÜVERCİNİN GİDİŞİ

Ak bulutlar ötesinde kızgın tamamlara eş
El ele orta yere dolmuş halk,
Dans edip çoşuyordu taşan isteklerinin yolunda
Özgürlük, özgürlük haykırılarıyla
Evren çatıyordu, ağlıyordu, ağrıyordu
Bu bahtı yitip dev insancıklara..
Ak bir güvercin uçu ansızın aralarından
Bir kanat çırpışla dertsizler ülkesine,
Ak güvercin aradı taradı orada hep
Bir tutam mutluluğu,
O bitmiyen, o tükenmiyen kanlı kavgalarla
Yeşilini yitirmiş, ak yürekli siyahlar diyarına
Getirmek için.

İtir GÜRDEMİBEL

KURUL KİTABEVİ

(TARIK DURSUN K.)

İstiklâl Cad. Tokatlıyan pasajı : 26

GÜNEY'i ve YAYINLARI'nı
Kurul Kitap Evi'nde bulabilirsiniz

Harp Hatıralarım

Şahap Azmi ÖÇALIR

Tevfik Bey, benim okul ve sınıf arkadaşım, Memleketin tanınmış bir ailesinin nazlı büyülmüş, terbiyeli ve temiz ruhlu tek erkek evladı idi. Büyüklerinden değil tokat, tekdir bile işitmemiş olduğunu yakinen bilenlerdendim.

Zavallının yirmi kırbaç darbesine nasıl tahammül edeceğini düşünürken, orada bulunan tercüman : "Soyununuz, elbise ve çamaşırlarınızı tamamen çıkarınız iç donunuz kalsın!" emrini verdi, Tevfik Bey metanetle bu emri yerine getirdi. Sonra, kamyonun arka kısmına önceden hazırlanmış oldukları ağaç halkalara, çarpmıya gereç gibi bileklerinden, sırtı açıkta kalmak üzere sınıksız bağladılar.

Orada toplanmış olan halk heyecanla, endişe ile neticeyi bekliyordu. Bir İngiliz küçük zabıti, ceketinin altını kaldırarak belinde sarılı kırbaç çıkardı. Yirmi santim uzunluğunda yuvarlak ağaç saplı ve sayılamayacak kadar çok ince tellerden bir buçuk metre boyunda bir kırbaçtı. Kırbaçın tellerini avucunda sıralayarak a-yarladuktan sonra, Tevfik Beyin sırtına vurmağa başladı. Her darbeye sırtından, kırbaçın izi üzere kan fışkırtıyor ve Tevfik Bey keryonun basıyordu. Belden omuza kadar kanlı izlerle kırbaç darbeleri tamam olacaktı ki, "— Giyininiz, kara infaz edildi, gidebilirsiniz!" emri verildi. Tevfik Bey, alelecele çamaşır ve elbiselerini giyinerek evine yollanırken, İngiliz işgal ordusunun vahşet saçan öncüleri, bayağılıklarını böylece halka gösterdikten sonra, geldikleri gibi gittiler.

Halkın ağzını bıçak açmıyordu. Olay, yıldırım hızla şehre yayılmıştı. Türkler, ticarethanelerini hemen kapatarak evlerine çekiliyorlardı. Yapılan vahşet o kadar üzücü, halkın teessürü o kadar büyüktü ki, akşam yemeği için hiçkimse sofraya oturmayı düşünmüyordu.

*

Tevfik Bey, yediği kamçılarla sırtı kana boyalı, evine gidiyor. Kapıdan canını içeri atar atmaz sendeliyor ve yıkılıyor. Kendisini takip eden aile dostları, evde bulunan besilî bir koçu hermen keserek alelecele çıkardıkları deriye Tevfik Beyi sılcaca sarıyorlar. Doktorlar ye-

tişiyor, ilaçlar hazırlanıyor. Ve artık Tevfik Bey, yataktan çıkamıyor.

Bu olayla ilgili şu hususu da yazmadan geçemeyeceğim :

Tevfik Beyin evinde bulunan edat yadigarı tarihi hançer, arada heyeti tarafından müsadere edilip Tevfik Bey hakkında takibat başladığı zaman, amcası Suphi Paşa (Osmanlı Meclisinde Adana Mebusu), işgal kuvvetleri komandanı İngiliz generallerinden aldığı randevu üzerine kıladaki karargâha gidiyor. Kendisini güler yüzle kabul eden generalden; bu hançerin, Adana'da asırlar boyunca hükümdarlık etmiş cedleri Ramazan oğlu Mehmet Beyden tarihi bir yadigar olarak baydan evlâda intikal etmiş kıymetli ve sanatkârane işlemlerle tezyin edilmiş bir eser olduğunu ve üzerindeki yazılarına da bu husus aydınlanacağına göre, yasağ silâhlardan sayılmayarak yeğeni Tevfik Beyin serbest bırakılmasını ve hançerin iadesini rica ediyor.

General ise, üzülmemesini, İngiliz askeri hâkimlerinin âdil olduklarını söylüyor. Tam o sırada, emir zabıtının getirdiği bir evrakın general tarafından imza edilerek iadesi sırasında, evrakta Tevfik Beyin fotoğraflarının yapıştırılmış bulunmasından endişeye düşerek sorduğunda, "Endişe edilecek birşey yoktur, müsterih olsunlar.." cevabını almış. Ama yine de Tevfik Beyin sırtı, yirmi kırbaç darbesinden kurtulamamış.

*

Ertesi gün, istasyona gidilen dörtyol ağzında, tıpkı bir gün önceki köprü başındakine benzeyen hazırlıkların yapıldığı ve entarilî İngiliz askerlerinin süngü takılı silâhlarla caddeyi muhafaza altına aldıkları havadisî bir anda şehre yayıldı.

Halk ne olacağını merakla beklerken, yine bir İngiliz kamyonu, muhafızlar arasında bu sefer başı sarıklı, orta yaşlı, sakallı bir zatı getirdiler. Hepsî indiler. Hocayı da indirdiler kamyonundan. Dekor, dünkünden farksız. Okunup Türkçeye çevrilen karar kısaca şöyle : "Memleket Hastahanesi imamı olan suçlunun, evinde yapılan aramada uçları sivri, otuzar santim uzunluğunda dört adet bı-

Desen : Demir ÖZGEN

ZAMAN YA DA İNSANLAR BİR ÖTEDE

*Bir baş dönmesi var dar sokaklarda
Gam yüklü birer kervan geçer akşamlar
Kara anılardan düşeyazulan
Umutlar tükenmiş yenik düşmüş gün
Bir başka sarıya boyalı yüzler
Bir başka sevgide insanlar ölgün.*

*Bir hıçkırık sesi kaldırımlarda
Bitmeyen bir çığlık başlamış şimdi
Yoksa yalan mıdır bu iç çekişler
Gülümseyen gözler çok uzaklarda
Mutluluk zinciri koptu - kopalsı
Bir sonrası kavga var insanlarda.*

*Dün vardık diyenler bugün neden yok
Umutlar tükenmiş yenik düşmüş gün
Bir başka masal mı anlatmıştı dün
Ve yarın insanlar bir başka ölgün.*

N. Doğan DOĞANCIOĞLU

çak bulunduğu ve bu bıçakların et kıymak için her evde kullanıldığı beyan ve ifade edilmesine rağmen, bu çeşit bıçakların karakollara götürülerek sivri uçlarının kırdırılması evvelce ilân edildiği halde bu emre itaat etmediğinden ve kendisinin müslüman din adamı olduğu anlaşıldığı cihetle, mesleğine hürmeten üzerinde iç pantolonu bırakılmak suretiler kamyon arkasına bağlanması ve kamyon içinde hazır bulunurdukları yirmi dört teneke suyun her saatte nöbet de-

tirecek askerler tarafından bir teneke mahkûmun üzerine boşaltılmak üzere, yirmi dört saatte hükmün ifa edileceği ve sonra da serbest bırakılacağı.."

Saat başına bir teneke suyu hocanın üzerine dökerlerken çeşitli pozda fotoğrafını çekiyorlar ve kahkahalar atmaktan zevk alıyorlardı. Mevsim, sonbaharın son ayı olduğu için gündüzleri serin, geceleri oldukça soğuktu. Böyle bir havada, hocanın çektiği ızdırabın derecesini okurlarıma bırakıyorum...

(Devam edecek)

* TIYATRO * KULİS * TIYATRO * KULİS * TIYATRO * KULİS * TIYATRO *
 * TIYATRO * KULİS * TIYATRO * KULİS * TIYATRO * KULİS * TIYATRO *
 * TIYATRO * KULİS * TIYATRO * KULİS * TIYATRO * KULİS * TIYATRO *
 * TIYATRO * KULİS * TIYATRO * KULİS * TIYATRO * KULİS * TIYATRO *

11. sayfadan

törü olmak istiyorum.." Sayın Atacan Arseven'in cevapları bunlar. Seyrettiğimiz oyunuyla başarılıydı. Güçlü bir oyuncu olacağına inandığımız için kendisini her vakit izliyeceğim..

Leylâ Altın

Kuliste hemen yanbaşımızda Sayın Leylâ Altın vardı. Sorularımızı aynen kendisine de yöneltiyoruz. Cevapları sırasıyla şöyle :

"1 — Hayır.."

"2 — Oyun olarak beğenmiyorum, hoş bir komedi işte.."

"3 — Eser seçimi üzerine değil de rol dağıtımında oluyor.."

"4 — Kenterleri beğeniyorum.."

5 ve 6. soruları sormuyorum. Sayın Leylâ Altın daha önemli rollerin üstesinden gelebilecek yetenekte. Oyun gücü üzerine başka bir yazımızda ayrıca duracağız..

Suna Pekuysal

Şapkası, sarı perukası ve makyajı ile Sayın Suna Pekuysal hoppa bir kadın rolündeydi. Oyunda olduğu gibi kuliste de civil civıldı. Kendisine özgü havasıyla oyuna renk katıyordu. Sorularımıza verdiği cevaplar şöyle :

"1 — Seviyorum, çok rahat çıkarttığım bir oyun, çok rahat oynuyorum.."

"2 — Beğeniyorum, seviyorum.."

"3 — Yer yer bazen oluyor.."

Bu sırada gong vuruyor. Öbür soruları sormuyorum. Perde arasında tekrar kuliste olmak üzere teşekkür edip ayrılıyorum.

Şener Şen

Oyunun yorgunluğundan sonra sanatçılarımızın vaktini almak zor olacak, ama gene de kulise koşuyorum. Kurumsuz (Mütevazı) bir görünüşü ile karşımda Sayın Şener var. Uslu görüldüğü kadar oyununun gerektirdiği yerlerinde çok canlı ve sert davranışlarıyla yarattığı karakteri net olarak yansıtıyor. Şener Şen'in oyun tarzını çok beğendim. Elbet bunda sahneye koyucunun payı büyüktür. Şener Şen'in cevaplarını da sırasıyla yazıyorum :

"1 — Seviyorum.."

"2 — Kendi türünde iyi bir oyun.."

"3 — Bize verilen görevi yerine getirmekle yükümlüyüz. Her sanatçının sevdiği veya sevmediği oyun olabilir. Nesnel (objektif) olmak zorundayız."

"4 — Yok.."

"5 — Bugünkü ortam içinde getiremiyor" diyor ve sinemadan örnek veriyor. Başka bir gün Sayın Şener'le uzun bir konuşma yapacağız.

Gül Gülgün

Son gördüğümüz sanatçı Sayın Gül oldu. Gecenin geç saatinde vaktini alacağım için özür dilemek gerekiyor. Kullisin merdivenlerini ağır ağır iniyor ve

yanıma iliyor. Yorulmuş. Bir sigara istiyor arkadaşlarından. Ben uzatıyorum. Öbür sanatçılar da yanımıza geliyorlar. Bir kahve ısmarlıyorlar.

Gülgün, oyunda iki ayrı karakteri canlandırıyor. Yaşamayı bir beceremiyen, açılmamış saf bir kadınla, tam bunun karşıtı bir karakter. Sanat yeteneği hepimizce bilinen Sayın Gül özellikle ikinci karakterde çok başarılı. Fizikini konuşturdu diyebilirim. Bir sanatçının beklediği (tebrik ve alkış) tan başka nedir ki? Gülgün'ü tebrik bile edemiyorum. "Daha eve gidip yemek yiyeceğim" diyor. Hemen sorulara geçiyorum. İşte cevapları :

"1 — Oyunda iki ayrı karakteri canlandırmak yorucu geliyorsa da seversen, istiyerek oynuyorum.."

"2 — İddiası olmayan bir komedi.."

"3 — Kurulu yönetime uymak zorundayız. Biliyorsunuz biz bir sanatkar olarak görevliyiz.."

"4 — Özel Tiyatroları takip ediyorum. İyi oyuncular var. İyi eserler oynanıyor. Gördüğüm, sevdiğim arkadaşlarım var aralarında. Birçok teklifler alıyorum.."

"5 — Tiyatrolarımızın gişe endişesiyle halkı ittiği bir yol var. Bunu sevmiyorum. Örneğin (Yedi Kocah Hürmüz) kapalı gişe oynuyor. Eski, iyi seyircilerimiz azalıyor.."

Vakit çok geçiyor, daha fazla kendisini tutmak istemiyorum. Bu sırada Sayın Gülgün : "Ben de size bir soru sormak istiyorum" diyor ve ekliyor. "Siz oyunu nasıl buldunuz?" Görüşlerimi yazacağım diyor. Eser için en doğrusu Sayın Leylâ Altın'ın söylediği : "Hoş bir komedi işte." demisti. Evet, hoşça vakit geçirmek isteyenlere salık verilebilir. Sayın Gül Gülgün de aynı şeyi söylemişti : "İddiası olmayan bir komedi." Teşekkür edip kulisten ayrılıyorum.

Ömer NIDA

Düdüklü Tencere

Metin ELOĞLU'nun 2. baskısı yapılan bu ilginç kitabını dergimizden 4 liralık pul karşılığı sağlayabilirsiniz.

Metin ELOĞLU'nun son kitabı

Ayşemayşe

bütün kitapçılarda.

G e l e c e k S a y ı l a r ı m ı z d a

AFET MUHTEREMOĞLU — ARIF DAMAR — CAHİT İRGAT — DEMİRTAŞ CEYHUN — EDİP CAN-
 SEVER — ERCÜMENT B. LAV — FAHİR AKSOY — KAYAHAN OKAY — KEMAL BEKİR — LEYLÂ
 ERBİL — METİN ELOĞLU — MUZAFFER BUYRUKÇU — OĞUZ TANSEL — OKTAY RIFAT — ORHAN
 PEKER — ORHON M. ARIBURNU — R. TOMRIS UYAR — SAMİM KOCAGÖZ — SEMİH BALCIOĞLU
 — ŞUKRÜ ENİS REGÜ — TARIK GÜRCAN — TURGUT UYAR — ÜMİT YAŞAR — CAN YÜCEL — V.b.

AKSIGORTA

YANGIN - NAKLİYAT - KAZA
TRAFİK - MAKİNA KIRILMASI ve HAYAT
SİGORTALARINIZ İÇİN
EMRİNİZDEDİR.

Karaköy meydanı AKSU iş hanı
Telefon Müdüriyet : 493329
Santral : 447535 (5 hat)

Kurucusu AKBANK'ın bütün şubelerine
veya diğer acentalarına müracaatınız
kâfidir

Güney 10

TEKEL

Güney 11

Basın 60445

GÜNEY

AYLIK
SANAT
DERGİSİ

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü Atıf ÖZBİLEN - İdare
yeri : Beyoğlu, İstiklal Cad. No. : 465, Kat 5/78, Akbank
Beşiktaş Şb. Hesap No.: 22787 - Abone : Yıllık, 15 İhra.
Basıldığı yer : HALK Matbaası - İst. Yazışma ve Posta
Havalesi : P. K. 1353 - İst. Gönderilen yazı ve resimler
geri verilmez. İlan san. 20 TL. Güney adı sözedilmedikçe
aktarma yapılamaz. Yanıların sorumluluğu yazarına aittir.

Ak akçe
AKBANK'ta artar

Güney 12

GÜNEY

GÜNEYDEN HABERLER İZLENİMLER

BENDE BU VAKAYIN ILK
HISS-I TESEBBÜSÜ BU MEM-
LEKETTE, BU GÜZEL ADA-
NA'DA VÜCUD BULMUŞTUR.

G. Mustafa Kemal

GÜNEY DERGISİ'NİN 20. SAYISI İLÂVESİDİR, AYRICA PARA İLE SATILMAZ.

SANAT ve UYGARLIK YARIŞI VAR ADANA'da

**İhtiyar Hastahkları Hastahanesi ve Huzurevi
bir mutluluk âbidesi gibi, Türk Kadını'nın
Adana'ya tükenmez dinamizm armağanıdır.**

Yazan : Fahrünnisa HANCIOĞLU
(Adana Hayır Cemiyeti Genelbaşkanı)

Güzel Adanamız, cennet Güney, nelere lâyık değil ki... İlik ve verimli topraklarında demet demet güzellikleriyle Çukurova başlıbaşına bir altın yurttur. Bu kutsal toprakların sıcak kanlı, merd insanlarına iyi ve mükemmel herşey ziyadesiyle lâyıktır.

Adanası, Mersini, Tarsusu, Ceyhan ile, Seyhan ve Ceyhan nehirleriyle, eşsiz ormanlar, paha biçilmez yeraltı zenginlikleriyle dolu Toros Dağlarıyla bütün Çukurova bir Tanrı lütfudur. Bu bereketli topraklar Tanrı'nın bütün tabiat güzellikleriyle bir ihtişam beldesi sanki. Buralar dünya toprakları içinde benzeri olmayan ürün zenginliği ile de büyük isim yapmış bir Anadolu köşesidir. Bunun içindir ki, tarımsal ve ekonomik konularda olduğu kadar, yurtseverlik ve kadirşinashıkta da ön sırayı tutmasını bilmiştir.

Adana Çukurova'nın başkenti, bu bölgenin inci şehridir. Cennetin yer yüzünde benzeridir Adana !

Adana'da sık sık yükselen bacalar, tüten fabrika ocakları bu bölgeyi çalışkanlığın örneği haline getirmiştir. Piyer Loti'nin ifadesiyle, Çukurova hakiki namuskarlığın vatanıdır.

Yer yer boy atan endüstri

dalları, kalkınma yarışında Adana'ya büyük puan kazandırmıştır. Bugünün Adanasında, yarımın daha ileri Türkiye'sini yaratacak ülkücü gençliği yetiştirecek dev eğitim siteleri, sağlık ve sosyal yapıtları göz kamaştırıcı silüetler halinde semaya yükselmektedir. Âdeta başdöndürücü bir sanat ve medeniyet yarış var Adana'da!

Bu yapıtlardan biri olan "İhtiyar Hastahkları Hastahanesi ve Huzurevi" bütün Çukurova'nın, hatta bütün yurdun ölümsüzlük ifade eden en güçlü, en muhteşem âbidesidir. 1970 yılında hizmete girmesi için uğraşılacak bu büyük sağlık kuruluşu Adana Valiliğinin, Özel İdarenin, Belediyenin, güzide hayırseverlerin hacmını aşan yardımlarıyla meydana gelmiştir. Başbakan Demirel'in, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Özkan'ın bu eserin süratle tamamlanması, modern, mükemmel bir şekilde ikmal edilerek bir an önce hizmete girmesi için verdikleri direktif bizlere hizmetten hizmete koşmak cesaretini kazandırdı.

Şimdi bir kere daha inanıyoruz ki, sosyal hizmet gücümüz her zamandan ziyade artmıştır. 250 ihtiyar ve düşkünün bağrında barındıracak, onlara acılarını u-

HUZUREVİ KURUCULARI : Adana Hayır Cemiyeti Genel Yönetim Kurulu üyeleri, Genel başkan Fahrünnisa Hancıoğlu'nun etrafında. (Ön sıranın ortasındaki ve ellerini birbirine kavuşturmuş x işaretli bayan Fahrünnisa Hancıoğludur.)

nutturacak, yaralarını saracak, son yıllarını huzur içinde geçirmelerine çalışacak olan "İhtiyar Hastahkları Hastahanesi ve Huzurevi" bir mutluluk âbidesi gibi Türk Kadını'nın Adana'ya dinamizm armağanıdır. Bu armağan sosyal problemlerde Türk Kadını'nın tükenmez gücünü bir kere daha ortaya koymuştur. Hiç bir ülke kadınında görülemeyecek derecede büyük üstünlük ve yapıcılık niteliği taşıyan A-

dana'lı bayanların bu başarısı iki yıl süren bir çalışmanın, azmin, inancın mahsulüdür.

Doğuştan, hastalıklardan, kaza sebebiyle iş gücünü kaybetmiş, ümidi kırılmış vatandaşlara işgücü kazandıracak, morallerini yükseltecek, onları yeniden hayata bağlayacak, toplumu sevdirecek olan "Adana İhtiyarlık Hastahkları Hastahanesi ve Huzurevi" bütün Çukurovalılara hayırlı olsun.

General Lutfi Hancıoğlu
Adana Valisi

İhtiyar Hastahkları Hastahanesi ve Huzurevi'nin meydana gelmesi için büyük emeği olan, büyük insan.

SOSYAL HİZMET ve İNSAN

İhtiyar Hastahkları Hastahanesi ve Huzurevi Adana'ya ölmezliğin mutluluğunu getirdi.

★

Yusuf AYHAN

Talât HOMURLU
İhtiyarlık Hastahkları Hastahanesi ve Huzurevi için 50.000 lira bağışlayan büyük hamiyetsever Hanımefendi.

Herkes birşeyler söylüyor, herkes bir isim koyuyor ama, burası "Dârülaceze" değil, İhtiyar Hastahkları Hastahanesi (Geriyatri) ve Huzurevi'dir. Huzurevi olarak isimlendirilen, Huzurevi olarak yapılan, Avrupa'daki benzerlerinin çok üstünde bir mimari ihtişam taşıyan bu modern esere Dârülaceze demek nâkıs bir görüşün ifadesi olur.

Yurdun en modern sağlık kuruluşu olarak düşünürsek, üstün başarının âdeta âbide-

si sayabileceğimiz bu güzel hastahanesinin nasıl meydana geldiğini hatırlamadan geçemeyeceğiz. Hamiyetin, sevginin, insanî duygunun, sosyal hizmet anlamının bundan âlâ örneğini henüz göremediğimiz İhtiyar Hastahkları Hastahanesi ve Huzurevi, Kurttepe sırtlarında boy boy yükselirken, O'na güç veren kişileri saygıyla anmağa mecburuz.

İlk toplantılar Vali Evinde yapılarak ancak üç - beş kişinin bir araya gelmesiyle

başlayan hazırlıklar sırasında geçirdiğimiz saatler : "Bu iş nasıl başarılacak?" sorusuna cevap aramakla doluydu. Şimdi de : "Bu iş nasıl başarılı?" sorusunun cevabını vermek gerek.

Azmin örneği, iyiniyetin armağanı, olumlu çalışmanın tam bir âbidesi olan "Adana İhtiyar Hastahkları Hastahanesi ve Huzurevi" Devlet Plânında yer alan İstanbul, Ankara, İzmir projelerinin çok üstünde, bir saray gibi yükseldi. Sağ olsun devlet

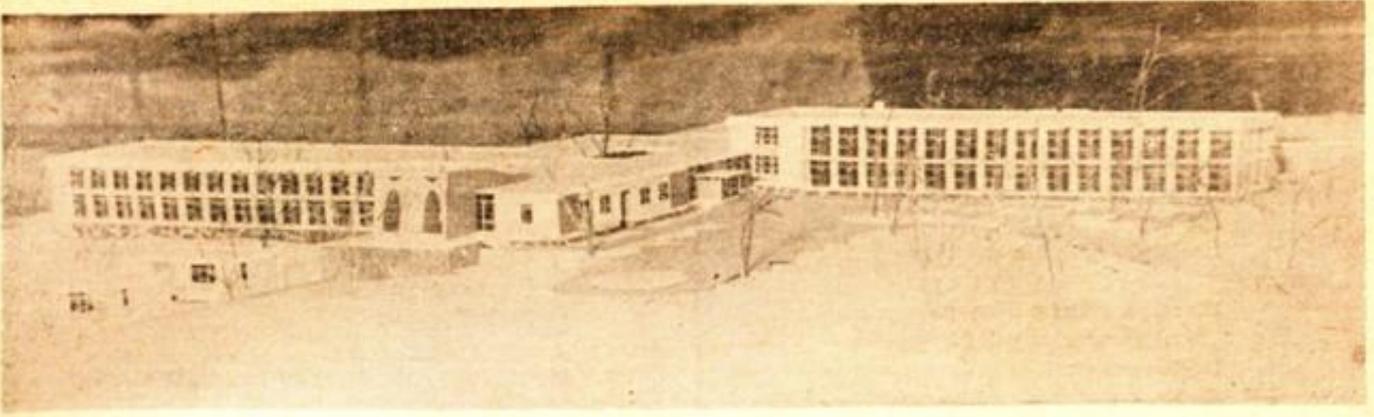
baba, bu konuda Adana'yı henüz plâna almamış ama, Fahrünnisa Hancıoğlu ve "Hayır Cemiyeti" Yönetim Kurulundaki güzide arkadaşları olağanüstü bir çalışmayla 500 yıl tek taşı dökülme-yecek dayanıklılıkta Huzur Sarayı'nı bina etmeyi başardılar.

O ilk günlerde ortada yüz lira olsun yoktu. Hayır Cemiyeti kurulmuş, fakat zarfını, kâğıdını alacak, baskı ücretini verecek imkândan mahrumdu. Bir taraftan düşünceler plânlanıyor, Avrupa gezilerek örnek alınan benzerleri şekil şekil çiziliyor, Vali Evi'nin geniş salonunda görüşler savunuluyordu. Ama, projeyi gerçekleştirmek, tasarlanan eseri meydana getirebilmek mâlî güce dayanıyor, para bütün problemlerin başında yer alıyordu.

Nihayet o problem de çözümlendi ve 1968 yılı Adana Özel İdare yardımı 150.000, Adana Belediye yardımı 100.000, hamiyetli insan olarak

MERKEZ ŞUBE YÖNETİCİLERİ : Merkez Şube Yöneticileri, Genelbaşkan Fahrünnisa Hancıoğlunun da katıldığı bir toplantıda.

HUZUR EVİ : Yurdun en modern Sağlık Kuruluşu ve dev bir eser olan Adana İhtiyarlık Hastahıkları Hastahanesi ve Huzurevi'nin maket fotoğrafı.

da Talât Homurlu Hanımefendi'nin yardımı 50.000 lira olarak sağlandı.

Sonra, Ceyhan Şubesinin 17.000 lirası, Osmaniye Şubesinin 12.000 lirası, Çukurova Elektrik Şirketinin 10 bin ve Eşya Piyangosu geliri toplana toplana 409.000 liranın kapısını açtı. Bu yardım toplamı halen 760.000 lirayı bulurken, Huzurevi için kullanılan araç, taş, kum, keestenin gerçek değerleri de gözönüne alınırsa, tam bir buçuk milyon liralık dev bir işin meydana geldiğini görürüz.

Kurttepe'ye giderken 16 cı durağa rastlayan Huzurevi için elektrik tesisatını belediye kendi mâli imkânlarıyla yaptırmış, Adana Özel İdare Müdürlüğü 1969 bütçesinden 200.000 liralık ek bir yardım kabul etmiş, Çukurova Elektrik Şirketi 50.000 liralık yeni bir yardımla bu hamiyet yarışına katılmıştır. 54 dönümlük geniş bir saha üzerinde kurulan bu tesisin sebzelerini, meyvesini sağlayacak bahçecilik ve bağcılık problemi de plânlanmış, dikilen 400 zeytin fidanı tutmuş, her vatandaşa, her Çukurovalı ihtiyara, her Adanalı âciz ve düşküne kapısını şefkatle açacak bir İhtiyar Hastahıkları Hastahanesi artık gerçekleşmiştir.

Sen, ey Adanalı! Milli Mücadele sonrası Tayyare İanesinde en başta gittin.

Sen, ey Adanalı! Milli Mücadele kıyamında Mustafa Kemal safında yer alarak haksızlığa, zulme karşı milli iman savaşı verdin. Şimdi,

yeni bir vazife seni bekliyor. 10.000 lira vererek Huzurevi odalarından birinin üstüne adını kazdıracak, bu adı ebediyete kadar yaşatacaksın. Ailene, çocuklarına, hemşerilerine yüzyıllar boyunca silinmeyecek bir şeref ve hamiyet örneği vereceksin.

Günlerden Cuma idi. 10 Nisan, Cuma. Bu yıl.

23 Nisan Ortaokulu Koruma Derneğinden Sabahat Tümsa, Saadet Biçer, Fatma Çelebi, Mustafa Akdoğan ile Vali Evi'nin yolunu tutarak Fahrünnisa Hancıoğlu'nu ziyarete gidiyoruz.

— Bize de vazife verin! Sizin safınızda çalışmanın mutluluğuna biz de erelim!..

Ve atladığımız gibi arabaya, Huzurevi'nin yolunu tutuyoruz.

Hayır Cemiyeti Genel Başkanı Fahrünnisa Hancıoğlu sanki bir Mimar gibi, bir ustabaşı gibi, tıpkı ana Pelikanların zengin yüreğini dolduran müşfik bir duyusla bize izahat veriyor.

Direk direk üstüne, beton beton üstüne ve eski Tarsus Sarayları'nı gölgede bırakan bir mimarlık şaheseri olarak yükselen Huzurevi bölme bölme, kat kat huzur içinde gezerek Fahrünnisa Hancıoğlu'nun izahatını hayranlık, takdir, tebrik duygularıyla dinliyoruz.

O, yılmayan bir cehdin iman temsilcisi sanki. Herşeyi o derece ince detaylandırarak anlatıyor ki, mutluluk gözyaşları dökmek mümkün değil. Bunca işi kısa zamanda başarmağa çelik yürek, tükenmez sabır gerek.

Ve işte böyle, sessiz sadasız yükseliveren bu eseri meydana getiren sırrın içinde Vali Lütfi Hancıoğlu'nun nasıl bir yurtseverlik ve inanç gücü ile dâvayı desteklediğini teressüm etmiş görüyoruz.

Şimdi daha iyi inanıyorum ki, Talât Homurlu Hanımefendi'nin 50.000 lira bağışı yerini bulmuş, yapılan bütün yardımlar Tanrı nezdinde de makbule geçmiş, karı - koca Hancıoğlu çiftinin ve Hayır Cemiyeti Yönetim Kurulu üyelerinin hizmeti Adanalıların sonsuz şükranına lâyık olmuştur.

MUSTAFA KEMAL'İN POZANTI KONGRESİ ve ADANA'nın KURTULUŞU

Zaman zaman dergimizde Çukurova'nın kurtuluşuna ait yazılarını okuduğunuz Yusuf Ayhan arkadaşımızın, uzun yıllar büyük çabalar harcayarak oluşturduğu bu yapıttan kısaca sözetmek bizim için çok zor.

"Erzurum ve Sivas Kongreleri birer fikirdi... Fakat nedir ki, fikir tarihe geçti de, o fikre zafer gücünü veren, zafer tâcını giydiren Pozantı Kongresi unutuldu... Pozantı Kongresini bilmemek, Erzurum ve Sivas Kongrelerini dilsiz, zayıf bırakmaktır. Pozantı Kongresini tarihe tescil edemeyenlerin omuzlarına çöken milli vebal ağırdır. Hiçbir affın sınırlarına alınamayacak derecede ağır..."

Yusuf Ayhan böyle derken haklıdır şüphesiz. Yakın tatihi-mizi, ulusal kurtuluş savaşımızı yazacak tarihçilerin sorumlulukları büyük olacaktır. Aradan yarım yüzyıl geçmesine karşı, Çukurova'nın kurtuluşu gereğince ele alınmadı. Kişisel çabalarla birtakım yapıtlar ortaya çıkmadı değil ama, kim ne yazdıysa önce kendinden sözettii, kendini içine koydu. Yusuf Ayhan bu kitabı yazdı ama kendini içine koymadı. Özel-liği de bu ya..

Büyük çapta, kuşe kâğıt üzerine temiz bir baskısı var yapıttın. Altın yalnız pırl pırl bir kapak; düzenini İbrahim Aydın yapmış. Adana'nın İpek Matbaası'nda basılmış. 171 + XXVI sayfa. Çoğu hiçbir yerde yayımlanmamış bol resim var.

Yazarının da belirttiği gibi, her bölümü için ayrı bir kitap yazılabilir gibi görünen eserin tümü, daha doyurucu olabilirdi. Birgün bunu da yapacak Yusuf Ayhan. Ama yine de, özellikle ulusal kurtuluş savaşımız üzerine uğraşları olanlara önemli bir anahtar, faydalı bir kitap.

30 liraya satılan bu kitabı yazarının adresinden edinebilirsiniz :

Yusuf Ayhan - P. K. 29 — ADANA.

Lara

Sevgimizden söz etmek zor LARA
Gerçeklerden söz etmek zor
Biz bile
Henüz söyleyemedik birbirimize

Biz mi yarattık bu Dünyayı
Biz mi yarattık Ademle Havvayı
Dağları ovaları
Sevgiyi insanları biz mi yarattık
Sırtımıza yüklediler tüm günahları.

Biz mi baktık birbirimize
Biz mi sevdik birbirimizi
Kaderimizi
Biz mi yarattık LARA

II

Yüreğim yama yama
Yüreğine dikli
Acılarımız aynı
Mutluluğumuz aynı ama
Dünyalarımız ayrı

İşte kader bu LARA

Umudların bittiği yerden
Acılar başlamaz mı
Seven ağlamaz mı LARA
Sevdiğini bile söyleyemeden
Yaşıyorsa ağlamaz mı

III

Günler günleri
Aylar ayları izliyor
Dünya
Alabildiğine dönüyor

Dağların ovaların kıpırdanışını
Güneşin uğultusunu duyuyorum
İşte yine
Bahar geliyor

Çınlıyor tomurcukların sesi kulaklarımda
Kulaklarımda adın çınlıyor

Ben bahara
Sensiz dayanmam LARA

IV

Usandım bu dünyadan
Sensiz yaşamaktan
Usandım artık
Bana
Başka bir dünya yarat LARA
Uzat bana gün ışığı kokulu ellerini
Sakla beni avuçlarında
Beni avuçlarında yaşat LARA.

Celâl ARABACIOĞLU

HAKLI

Yıllar yılı güneşe alısamadı gözlerim.
Ne zaman baksam yanar, yaşarır.
Bir ömür tükettim bu yollarda,
Bulamadım kendimi..
Efendiler efendisi,
Gündüz fenerle insan aramış
Ne kadar haklı..

İbrahim AKDOĞAN

GAZETE TİPİ BİR DERGİ :

DENEME

Mehmet Atilla MARAŞ

Erzurum'da, aralık 1966'dan beri çıkan ve aylık olan bu derginin en son şubat 1969 sayısı var elimde. İki sayfalık gazete tipinde olan bu dergiyi Ahmet Necdet Sözer yönetmektedir. Şimdiye değin 7 sayı çıkmış. Afşar Timuçin'in "Önce Kendimizi Eleştirelim" başlıklı eleştirisi yer almakta ilk sayfasında. Timuçin, öznel eleştirinin savunuculuğunu yapıyor. Her eleştirmen ilk kez kendini eleştirmeli Timuçin'e göre. "Öznel eleştiri üzerine kurulmamış eleştiri sağlıklı değildir." diyen Timuçin, kendini aşmanın bir ünitesini de kişinin öznel eleştirisinde buluyor. Yani öznel eleştirisini yapmış sanatçılar ancak kendini aşarak sanattaki yerini bulurlar. Bilimsel çalışmalarında bile ilk kez içe yönelme gereklidir. Kendi iç dünyasının etkisinden böylece sıyrılan sanatçı, dışa ve halka dönük sanat ürünlerini verebilir; diyorum ben de Timuçin'in görüşlerine katılıyorum.

İkinci yazı Faik Gözübüyük'ün, Yazısına başlık olarak, "Uygarlık Alanında" demiş. Yazara göre geri kalmışlığın nedeni, iki temel öge olan öznel ve nesnel'ler arasındaki dengesizliktir. Yazarın, ilerlemek is-

teyen toplumlar üzerine yazdığı bu denemesi, teorik bir bilgidir ve ondan öteye gidememiştir. Geri kalmışlığın nedenlerini başka alanlarda aramak gerekir...

Gönül Alpay, "Sanat Yapılarında Toplumsallık" üzerine bir inceleme yazmış. Oldukça kısa ve dar bir yazı. Bu sorunu işleyen yazının daha geniş ve tutarlı olması gerekir.

Şiire geniş yer verilmiş. Ahmet Necdet Sözer'in "Uzun Eşek" adlı şiiri ilgi çekici. Birkaç dizesi :

Saraba gidiyoruz çoğu zaman
bıkışık
gibi bir karanlığın lepiska
saçlarından
bir şiir iki şiir uzun bir ka-
labalık
içkiye yaslandık mı osmanlıca
bir hüznün
çıkıpta gelmiş gibi Nalli di-
vanından.

Christina Georgina Rosetti'den bir çeviri (şiir) ve başka şiirler...

Erzurum gibi bir yerde ancak bu kadarıyla çevresine bir şeyler vermeğe çalışan DENE-ME'cileri, çabalarından dolayı kutluyoruz.

MUTLU DÖNENCE

ŞAHİN CANDIR

ŞİİRLER

2 LİRA

POSTA PULU KARŞILIĞI KİTAP SERVİSİMİZDEN
İSTİYEBİLİRSİNİZ.

P. K. 1353 İST.